

KRIJGSGEVANGENEN

'iets ongelooflijks. Dat zo iets nog bestaan kon! We werden de eerste dag onthaald op rijst met een stukje vlees en echte *sajoer*¹ met groenten en kruiden er in en zelfs op een slokje zelfgemaakte bananenlikeur. Tjimahi leek een kamp waarover de hoorn des overvloeds was uitgestort.'²

Niet dat een ieder gelijkelijk deelde in wat uit die hoorn rolde! Sommigen, die zich veel bijvoeding konden aanschaffen en regelmatig de kamprestaurantjes en kampcafé's konden bezoeken, hadden het er heel veel beter dan de meeste anderen. 'Van een sterke lotsverbondenheid en gelijkheid zoals in Tjilatjap, was', aldus weer Nieuwenhuys,

'geen sprake . . . De onderlinge verschillen bleven groot. Dat velen van ons door deze ongelijkheid en door de houding van sommige 'geprivilegieerden' geërgerd en verbitterd werden, méér dan door het Japanse optreden, is begrijpelijk.'³

Ook Tjimahi kende, gelijk al vermeld, tal van kampbedrijven, er was een studiezaal met een bibliotheek die meer dan tweeduizend titels telde⁴, er was toneel, er werden muziekkuitvoeringen gegeven en er vonden cabaretopvoeringen plaats. Veel van de cabareteksten waren door Erik K. de Vries geschreven die in een van de revues een lied, 'Kort verlof', zong, waarvan het refrein luidde:

'De idee van de macht hier op aarde
wint het nooit van de macht der idee.
als j' een klein beetje spot
met de ernst van je lot,
zul je 't zelf zien: de toekomst valt mee!'⁵

In de revues vormden in travestie optredende krijgsgevangenen steeds een bij uitstek aantrekkelijk element⁶,

¹ een gekruid groentegerecht ² R. Nieuwenhuys: *Een beetje oorlog*, p. 87. ³ A.v., p. 87-88. ⁴ Boeken uit aanwezige privé-bundels en in een kampkantoor aangetroffen nummers van het literaire maandblad *Groot Nederland* stelden een aantal voor poëzie gevoelige Nederlanders in staat om een bloemlezing van moderne Nederlandse dichters samen te stellen: *Onschendbaar domein*. Hiervan werden vijftien exemplaren elk apart getypt en geïllustreerd met houtsneden (voor het hout was de drempel van een barak gesloopt), o.m. van Leo Vroman. Dit heette een uitgave te zijn van de KKK-Studio en die drie K's waren de afkorting van 'Kale Koppen Kampement'. De bundeltjes werden verkocht voor f 15 - de opbrengst werd in de kampkas gestort. ⁵ R. Nieuwenhuys: *Een beetje oorlog*, p. 91. ⁶ Een van de revues werd eens door de Japanners gestopt die de *Hula-Hula-girls* dwongen zich te ontkleden: de Japanners dachten dat er meisjes het kamp binnengesmokkeld waren.